

TOIVON KIRKKO JA KIRKON TOIVO

Kirkolliskokouksen avauspuhe 6.11.2018

Tapio Luoma

Hyvät kirkolliskokousedustajat.

Kuluneen syksyn aikana on julkaistu kaksi merkittävää asiakirjaa, joiden soisi saavan laajaa huomiota.

Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin IPCC:n raportti kertoo pysäyttäviä tietoja ilmaston lämpenemisen vauhdista ja vaikutuksista elämälle maapallollamme. Asiakirja tarkastelee ilmaston lämpenemisen seurauksia sekä puolentoista että kahden asteen lämpötilan nousulla esiteolliseen aikaan verrattuna. Raportti osoittaa, että jo nyt vaikutukset ovat nähtävissä luonnon ekosysteemissä ja sen myötä myös meidän ihmisten elämässä.

Raportti on vaativaa luettavaa jo pelkästään siksi, että se ilmaisee asiat hyvin tiiviisti tieteellisellä kielellä. Asiallinen esitystapa ei kuitenkaan estä huomaamasta aiheen vakavuutta, joka tekee lukemisesta vielä vaativampaa. Raportti onkin otettu vastaan huolestunein tunnelmin. Ihmisen vaikutus ilmaston muuttumiseen on hyväksytty laajasti ja yhteinen vastuumme on tullut entistä selvemmäksi. Samalla on havahduttu siihen, että ilmastomuutoksen seurauksien tajuaminen johtaa helposti ahdistumiseen. Merenpinnan nousun, ekosysteemien köyhtymisen ja sään ääri-ilmiöiden seuraukset herättävät huolta.

Huolen herääminen on sikäli tarpeellista, että se kannustaa toimintaan. Itse asiassa ilmastomuutospaneelin tuore raportti pyrkiikin tuomaan esille myös sen, että ihmiskunta kykenee toimimaan ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Raportti ei kaikessa karuudessaan siis ole toivoton eikä huolestumisen tai suoranaisen ahdistumisen pidä antaa lannistaa ja tehdä meitä toimintakyvyttömiksi. Me tarvitsemme toivoa.

Toinen syksyn aikana julkaistu tärkeä asiakirja on *Diakoniabarometri 2018 - Yksinäisyyden monet kasvot*. Barometri tuo esille kirkon diakoniatyöntekijöiden kokemukset omasta työstään, sen muutoksista, painopisteistä ja haasteista. Tutkimuksen tuloksiin kuuluu muun muassa havainto, että sosiaaliturvan puutteet haastavat diakoniatyöntekijöitä. Heidän mukaansa peräti kolme neljästä diakoniatyön apua etsivästä ihmisestä pitää sosiaaliturvan palvelujärjestelmän toimivuutta huonona.

Diakoniatyön kohtaamat huolenaiheet ovat barometrin mukaan hyvin samanlaisia kaikkialla maassamme. Niitä ovat köyhyys, työttömyys, päihdeongelmat ja yksinäisyys. Näiden kysymysten kanssa kipuilevien ihmisten kohtaamisessa diakoniatyöntekijät kokevat tärkeimmäksi tehtäväkseen yhden tavoitteen ylitse muiden: toivon välittämisen.

Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin raportti ja Diakoniabarometri ovat osoituksia siitä, millaiset asiat ihmiset kokevat uhkaavina. Toisaalta suuret, koko maailmaa koskevat muutokset herättävät huolta, joka vaivaa ja herättää levottomuutta. Toisaalta yksittäisen ihmisen henkilökohtaisen elämän vaikeudet voivat tuntua ylipääsemättömän vaikeilta. Ahdistuksen suuruus onkin kenties vakio aivan riippumatta siitä, kuinka suuret tai pienet asiat sen lopulta saavat aikaan. Ihmisen huoli on aina otettava vakavasti.

Sekä ilmastomuutospaneelin raportti että diakoniabarometri ottavat tarkasteluun asioita, jotka huolettavat ihmistä ja uhkaavat hänen hyvinvointiaan. Vaikka asiakirjojen esittelemien seikkojen mittaluokka on erilainen, ihmisen ahdistuksen ja voimattomuuden tuntemukset ovat samanlaisia. Onko tulevaisuus ennalta määrätty? Onko jotakin tehtävissä? Miten näkymät muuttuisivat valoisammiksi? Millaisia ratkaisuja ja valintoja olisi tehtävä, jotta toivo ei peittyisi synkkien uhkakuvien alle?

Diakoniabarometri muistuttaa oivallisesti ei ainoastaan diakoniatyön vaan myös koko kirkon suuresta ja ainutlaatuisesta tehtävästä, olivatpa sitten kyseessä yksittäisen ihmisen elämänkysymykset tai koko maapalloamme koskevat näkymät. Kirkon on toimittava sen hyväksi, että toivo säilyisi. Toivon näkökulma on ankkuroitunut syvään kristillisen uskomme olemukseen. Usko ylösnouseeseen Kristukseen korostaa toivoa, joka ei lannistu kuolemankaan edessä.

Ylösnousemususkon pohjustama toivo on kristillisen kirkon historiassa ilmennyt karkeasti ottaen kahdella tavalla. Ensimmäisen näkökulman mukaan toivo kohdistuu korostetusti ikuisuuteen, todellisuuteen ajallisen elämän jälkeen. Maallinen vaellus on tässä katsannossa valmistautumista toivon täyttymiseen kristityn oman kuoleman tuolla puolella olotilassa, jota on totuttu nimittämään taivaaksi. Ajallinen elämä nähdään väliaikaisena, kerran päättyvänä matkana.

Toisen näkökulman mukaan toivon täyttymistä ei pidä sijoittaa vain ikuisuuteen vaan sitä tulee etsiä jo nyt ajallisen elämän aikana. Kristityn tulee kantaa vastuuta asioista, jotka jo tässä nyt havaittavassa todellisuudessa ovat käsillä. Asioihin täytyy vaikuttaa, jotta toivo ja sen myötä Jumalan valtakunnalle ominaiset piirteet, oikeudenmukaisuus ja rauha, toteutuisivat ihmisten ajallisessa elämässä.

Kristinuskon historiassa nämä kaksi näkökulmaa toivoon on toisinaan nähty keskenään jännitteisinä, toisinaan jopa vastakohtaisina. On vaikuttanut siltä, että joka keskittää toivonsa vain tuonpuoleisiin, ei näe toivon toteutumisen mahdollisuuksia tämänpuoleisessa. Vastaavasti keskittyminen ajallisen elämän kysymysten ratkaisemiseen saa joidenkin mielestä unohtamaan koko kristillisen uskon hengellisen luonteen ja tekee siitä pelkästään yhteiskunnallisen uudistusliikkeen.

On huojentavaa todeta, että nämä kaksi näkökulmaa kristilliseen toivoon eivät sulje toisiaan pois, vaikka tietty jännite niiden välillä vallitseekin. Toivo on kristillisessä ylösnousemususkossamme aina vahvasti tulevaisuuteen suuntautunutta ja tuonpuoleisuudesta, ikuisuudesta meitä ohjaavaa. Samalla se etsii aktiivisesti ja lakkaamatta vaikutusmahdollisuuksia tässä hetkessä.

Toivon hengellisestä perustasta todistaa myös tuore diakoniabarometri. Ihmissuhdetyössä työntekijän oma jaksaminen ja toiveikkaus ovat ensiarvoisen tärkeitä. Toivonsa hukanneen on vaikea rohkaista muita. Diakoniatyöntekijöiden kokemuksen mukaan hengellisen todellisuuden läsnäolo – ikuisuusnäkökulma - auttaa jaksamaan ja luottamaan ihmistä suuremman voiman hyvään johdatukseen. Silloin pystyy rohkaisemaan myös muita ihmisiä toivoon, joka näkee kussakin tilanteessa riittävän pitkälle.

Keskiajan suuri teologi Tuomas Akvinolainen löytää toivosta neljä piirrettä. Ensinnäkin toivo kohdistuu aina johonkin hyvään toisin kuin pelko, joka näkee edessään pahaa. Toiseksi toivo tähyää aina tulevaisuuteen. Kolmanneksi toivon ehtona on, että se kamppailee vaikeuksien ja hankaluuksien kanssa, ja neljänneksi, että toivo kohdistuu aina johonkin sellaiseen, jota ei ole mahdotonta saavuttaa.

Tuomas Akvinolaisen luettelossa toivon edellytyksistä kiinnitän huomiota erityisesti kolmanteen ja neljänteen kohtaan: toivo on omimmassa ympäristössään vaikeuksien ja uhkakuvien keskellä. Juuri siellä toivoa tarvitaan ja juuri siellä kirkon tehtävänä on vakuuttaa, että toivo elää ja puolustaa paikkaansa kaikista vaikeuksista ja hankaluuksista huolimatta.

Tämän kaiken jälkeen en voi välttyä pohtimasta, millainen asema toivolla on täällä kirkolliskokouksessamme, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon – toivon yhteisön – tärkeimmässä päättävässä elimessä. Kuulemme aika ajoin luonnehdintoja, joiden mukaan kirkolliskokous on jähmeä ja hidas, toraisa ja turhauttava, päätöksentekokyvyssään vajavainen ja tulevaisuudenvisiona epäselvä. Onpa meillä kirkolliskokousedustajillakin epäilemättä omat käsityksemme yhteisestä työstämme ja sen mahdollisuuksista.

Kirkolliskokouksessa me haluamme tehdä hyviä päätöksiä. Yhteisessä keskustelussamme ja myös yhteisessä rukouksessamme me etsimme näkemystä siitä, mikä tämä hyvä voisi olla. Miten tärkeää onkaan, että ymmärrämme etsivämme tätä hyvää ja että sen vuoksi haluamme pitää kiinni toivosta. Päätöksiemme ei ole määrä ainoastaan luoda ja vahvistaa toivoa. Niiden tulee nousta ja ponnistaa toivosta.

Tuomas Akvinolaisen kannustamana kuitenkin pohdin, eivätkö omassa kirkolliskokoustyöskentelyssämme juuri vaikeiksi tai hankaliksi koetut seikat ja piirteet kannusta meitä etsimään ja ylläpitämään toivoa? Ja edelleen, miten me kirkon vastuunkantajina erilaisine näkemyksinemme ja mielipiteinemme voisimme rohkaista toisiamme toivoon ja vakuuttaa toisillemme, että vaikeudet ovat voitettavissa?

Tästä nousee ymmärrettävästi kysymys, millainen on se tulevaisuus, jonka toteutumista kirkossa me yhdessä voisimme toivoa ja odottaa. Odotammeko me kirkossamme sellaista tulevaisuutta, jonka voimme kohdata yhdessä, vai ajavatko erilaiset odotuksemme meitä eroon toisistamme? Mahdummeko me osaksi toistemme tulevaisuutta? Tähän en suoraan sanoen tiedä vastausta. Nykyisessä uudessa virassani aloitan ensimmäistä kirkolliskokousviikkoani puheenjohtajana. Jännityksen ja kaiken viime kuukausien aikana eteeni tulleen uuden ja vaativan keskellä löydän silti jonkinlaista sisältöä sille, mihin oma toivoni täällä kirkolliskokouksessa suuntautuu.

Lyhyellä, noin viikon mittaisella tähtäimellä toivoni kohdistuu siihen, että kirkolliskokousedustajina näkisimme edustajatoverimme ja vakuuttaisimme pelkällä rinnalla kulkemisellamme toisillemme, että haluamme sitoutua yhteiseen tehtävään etsimään sitä, mikä on parasta kirkollemme, suomalaiselle yhteiskunnalle ja koko maailmalle, mikä on parasta ihmiselle. Pidemmällä tähtäimellä toivon, että kirkkomme seurakuntineen ja kaikkine muinekin toimijoineen vahvistuisi toivoa tukevana ja sitä luovana yhteisönä ihmisten keskellä. Epätoivon, kyynisyyden ja kovuuden merkkejä leijuu nyt ilmassa enemmän kuin aikoihin, ja siksi niiden vastavoimaksi tarvitaan kirkon elämää, sanomaa ja työtä. Vieläkin pitemmälle tähyillessäni toivoisin hahmottavani kirkon, joka pystyy uskottavasti tulkitsemaan Jumalan luoman maailman tuskaa ja osallistumaan erilaisin keinoin ilmastonmuutoksen, köyhyyden, osattomuuden, vihapuheen, polarisoitumisen ja keskinäisen ymmärtämättömyyden lieventämiseksi sekä niistä aiheutuvien uhkakuvien poistamiseksi.

Lopulta mielessäni on vielä kaikkein kattavin toivon näkymä, se, jota nimitämme ikuisuudeksi. Tämä toivo ei ole jotakin, jonka toteutumisen voi sijoittaa vain ajan rajan tuolle puolelle. Kirkko elää, koska ikuisuus on läsnä keskuudessamme jo nyt.